

ע"פ 8686/15 - רומן גריבוב נגד מדינת ישראל, רוזה אמסלם, אילנית פינקלשטיין, סימה שדה, חנית לייכנר

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 8686/15

לפני: כבוד המשנה לנשיאה (בדימ') ס' ג'ובראן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט מ' מזוז

המערער: רומן גריבוב

נגד

המשיבות: 1. מדינת ישראל
2. רוזה אמסלם
3. אילנית פינקלשטיין
4. סימה שדה
5. חנית לייכנר

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 6.9.2015 ומיום 4.11.2015 בתפ"ח 24235-11-14 שניתנו על ידי כבוד השופטים: ר' שפירא - סג"נ, א' אליקים ות' נאות פרי

תאריך הישיבה: כ"א בכסלו התשע"ז (21.12.2016)

בשם המערער: עו"ד בוריס שרמן

בשם המשיבה 1: עו"ד איתמר גלבפיש

עמוד 1

פסק-דין

*

המשנה לנשיאה (בדימ') ס' ג'ובראן:

1. לפנינו ערעור על הכרעת דין מיום 6.9.2015, ולחלופין על גזר דין מיום 4.11.2015, שניתנו על ידי בית המשפט המחוזי בחיפה (סגן הנשיא ר' שפירא, השופט א' אליקים והשופטת ת' נאות-פרי) בתפ"ח 24235-11-14.

רקע והליכים

2. המערער הורשע פה אחד, לאחר ניהול הוכחות, בביצוע עבירת רצח בכוונה תחילה, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); עבירת קשירת קשר לביצוע פשע, לפי סעיף 499(א) לחוק העונשין; ועבירת שוד בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 402(ב) בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין. בגין הרשעתו, נגזרו על המערער מאסר עולם; 5 שנות מאסר בפועל, אשר ירוצו במצטבר לעונש מאסר העולם; ופיצוי בסך של 100,000 ש"ח לכל אחת מארבע נפגעות העבירה - רעיית המנוח ושלוש בנותיו.

3. על פי עובדות כתב האישום, א' הוא בנו של המנוח וחברו של המערער מזה מספר שנים. עובר לאירועים שבגינם הואשם, בתקופה שבה התגורר א' עם המנוח ועם אימו בדירתם, שוחח א' עם המערער על רצונו להמית את המנוח, על רקע העובדה שהגביל את תנועותיו ויציאותיו. ביום 30.9.2014, עת ישבו יחדיו א' והמערער (להלן: השניים) בקיוסק הסמוך לדירת המנוח ושתו משקאות חריפים, עבר במקום המנוח ושוחח עימם. לאחר מכן, קשרו השניים קשר להמיתו באותו הערב ולשדוד ממנו את כספו ואת רכבו. בהמשך אותו היום, לבקשתו של א', העביר לו המנוח את המפתח לדירתו. בסמוך לכך, נכנסו השניים לדירה, הצטיידו בסכינים והמתינו בחדרו של א' לשובו של המנוח, בעוד המערער עוטה חולצה על ראשו ועל פניו. כאשר זה נכנס לדירה ופנה לחדרו של א', תקפו אותו השניים במכות ובבעיטות, הפילוהו ארצה ודקרוהו בחלקים שונים בגופו. בעודו שכוב על הארץ נטלו השניים מכיסיו של המנוח את מכשיר הטלפון הנייד שלו, את ארנקו ובו סכום כסף גדול במזומן, ואת מפתחות רכבו. לאחר מכן יצאו מהדירה ונמלטו מהמקום. כתוצאה מהדקירות נגרם מותו של המנוח.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

4. ביום 6.9.2015 הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער, כמפורט בפסקה 2 לעיל. בהכרעת דינו התייחס בית המשפט המחוזי לכך שבחקירותיהם מסר כל אחד מהשניים כי האחר הוא זה שהפיל את המנוח על הרצפה ודקר אותו - כך שא' האשים את המערער במעשים, והמערער האשים את א'. מאחר שבית המשפט המחוזי מצא הן את

גרסתו של א' והן את גרסתו של המערער בלתי מהימנות, בוססה הרשעתו של המערער על מארג הראיות הנסיבתיות אשר הוכחו במשפט.

5. בית המשפט המחוזי בחן את תוכן של מצלמות האבטחה שהוצבו בקיוסק, וקבע כי השניים שהו בדירתו של המנוח כ-19 דקות עד שנכנס אליה. על סמך חוות דעתו של חוקר הזירה, התמונות שצולמו וניתוח הממצאים, קבע בית המשפט המחוזי כי האירוע האלים התרחש בדירה; כי חלק מהפגיעות אירעו בעוד המנוח שכוב על גבו; כי במהלך התקיפה א' נפגע ודימם; וכי א' נמלט מהזירה באמצעות רכבו של המנוח, כאשר המערער נוהג בו וא' יושב במושב שליד הנהג. מבחינת דוח נתיחת הגופה לאחר המוות, התברר כי מותו של המנוח נגרם כתוצאה מפצע דקירה במרכז החזה. בנוסף לפצע זה, נמצאו פצעים רבים נוספים על גופו של המנוח - חלקם כתוצאה משימוש בסכין, בהם שני פצעי דקירות עמוקים שנגרמו באמצעות חפץ חד. באחד מאותם פצעי דקירות עמוקים, הייתה נעוצה הסכין בעת הנתיחה. על סמך הדברים, בית המשפט המחוזי קבע כי תקיפת המנוח ארכה זמן רב, לרבות כאשר היה שרוע על הארץ; כי התקיפה הייתה אלימה ואכזרית; וכי בנוסף לשימוש בסכין נעשה שימוש בחפץ קשה ובמכות. לנוכח ריבוי החבלות על גופו של המנוח (47 במספר) וריבוי הדקירות על גופו (14 במספר); לנוכח קיומן של שלוש דקירות עמוקות במיקומים חיוניים בגופו (בגב, בקרקפת ובלב); ולנוכח הימלטות השניים מהמקום מבלי להגיש עזרה - קבע בית המשפט המחוזי כי התקיים אצל הפוגע יסוד ההחלטה להמית. על סמך מסקנה זו, בצירוף התקיימות יתר יסודות עבירת הרצח - קרי היעדרה של טענת קנטור וגרימת מותו של המנוח - קבע בית המשפט המחוזי כי המנוח נרצח.

6. משקבע בית המשפט המחוזי כאמור, פנה לבחון אם המערער הוא אחד מרוצחיו של המנוח. תחילה, סקר בית המשפט המחוזי את התנהגותו של המערער לאחר הרצח. צוין, כי המערער נמלט מהדירה ביחד עם א', כאשר המערער נוהג ברכב ומסיע את א', וכי השניים הגיעו לדירה שבה התגורר המערער. מאוחר יותר, המערער שרף את בגדיו וכיבס את בגדיו של א'. עוד צוין, כי המערער הסתתר במשך שבועיים מהמשטרה ונמנע מלדווח על האירוע. כמו כן פורט כי נצפו שריטות על ידיו של המערער שלושה ימים לאחר הרצח, וכי בחקירתו במשטרה - שבועיים לאחר הרצח - תועדו חתכים ושריטות על ידיו, וכן חבורה על שוק רגלו. לנוכח האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי מיד לאחר הרצח התנהג המערער "התנהגות מפלילה ומעוררת חשד".

בתוך כך, בית המשפט המחוזי עמד על עדותה של א.מ., צעירה שהמערער ביקש לקשור עימה קשרי ידידות. המערער התקשר לא.מ. לאחר הרצח, והשניים אף נפגשו בסמוך למועד הרצח. א.מ. מסרה, הן בחקירותיה במשטרה והן בבית המשפט, כי המערער הודה בפניה כי הוא "הרג את אבא של מישהו ומישהו עזר לו". בית המשפט המחוזי מצא את עדותה מהימנה, וקבע כי בפגישתם לאחר הרצח סיפר המערער לא.מ. כי הוא הרג אדם ביחד עם אחר.

7. נוסף על כך, בית המשפט המחוזי סקר את עדותו של המדובב, אשר הוכנס לתאו של המערער עת שהה במעצר. בית המשפט המחוזי ביאר כי עובר לפעילות המדובב, המערער התנער מכל מעורבות באירוע, הכחיש את היכרותו עם א' ושמר על זכות השתיקה. כן הדגיש בית המשפט המחוזי, כי המערער גולל בפני המדובב פרטים רבים על אודות הרצח, ובהם: כי הוא שוחח עם א' מספר פעמים על האפשרות להרוג את המנוח; כי בעת ששהו השניים בדירה ביקש א' מהמערער הדרכה; כי התפתח מאבק בין המנוח לבין המערער, שבמסגרתו דחף המערער את המנוח והפיל אותו; כי המערער הצטייד בסכין נוספת זולת זו שנמצאה נעוצה בגבו של המנוח; כי במהלך האירוע היה על המערער דם; וכן כי ידו של המערער כאבה כתוצאה מהאירוע. משנערך למערער עימות מול המדובב, אמר, כלשונו, כי "טוב שלא אמרתי את כל מה ש...", ובעדותו ציין כי בעקבות המפגש עם המדובב הוא "נפל בפח". בית המשפט המחוזי התרשם כי עדותו של המדובב אמינה, ומצא לה חיזוקים גם בגרסתו של המערער. על יסוד הדברים, שוכנע בית המשפט המחוזי כי אמרתו של המערער למדובב היא אמת. על סמך האמור, בית המשפט המחוזי קבע כי המערער ידע מראש

על כוונת א' לרצוח את אביו; כי שניהם ביצעו תכנון מוקדם לרצח; כי שניהם המתו למנוח בדירתו; כי התקיים מאבק אלים בין א' למנוח; כי בשלב מסוים המערער הלך להביא סכין נוספת על מנת לסייע לדקור את המנוח; וכי בגדיו של המערער הוכתמו בדמו של המנוח, ולכן שרף אותם.

8. אשר להתנהגותו של המערער עובר למועד הרצח, קבע בית המשפט המחוזי כי המערער התוודע לכוונתו של א' להרוג את המנוח טרם הרצח, לרבות זמן קצר לפני הרצח, בשיחתם בקיוסק; וכן כי המערער התחבא מאחורי דלת חדרו של א' כשחולצה מכסה את פניו. בית המשפט המחוזי דחה את גרסתו של המערער, שלפיה עלה לדירה בתמימות על מנת ליטול מספר חפצים ונקלע לאירוע בלי להתכוון לכך, זאת לנוכח פרק הזמן שבו שהה בדירה עובר לכניסתו של המנוח, ולנוכח העובדה שלא נטל, בפועל, חפצים אלה.

9. לצורך סיכום הראיות וההכרעה בשאלת אחריותו של המערער לרצח, הניח בית המשפט המחוזי - לטובתו של המערער - כי בזירה הייתה רק סכין אחת וכי אין להסתמך על עדותו של א'. בית המשפט המחוזי עמד על כך שא' סובל ממחלת נפש אך מעולם לא נהג באלימות, ובפרט לא כלפי המנוח. עוד קבע בית המשפט המחוזי, כי לא' ולמערער לא היה מניע לגרום למותו של המנוח. יתר על כן, בית המשפט המחוזי הניח כי המערער צפה בא' גורם למנוח פגיעות גוף ובהן דקירות סכין כמפורט לעיל, זאת מבלי שקרא לעזרה או מנע את המעשים. לנוכח התנהגותו והתבטאויותיו של המערער לפני האירוע ומיד לאחר התרחשותו כפי שפורטו לעיל, קבע בית המשפט המחוזי כי המערער הסכים לתוכנית עבריינית אחת בה נטל חלק בצוותא חדא עם א' - תוכנית שבמסגרתה נרצח המנוח.

בית המשפט המחוזי מצא כי המערער היה במעמד שבו יכול היה לשלוט בהתנהגותו של א'. פורט, כי א' ביקש הנחיות מהמערער עובר לתקיפה; כי במהלך התקיפה יכול היה למנוע ממנו להמשיך ולתקוף את המנוח או למצער להזעיק את המשטרה; כי הוא תרם תרומה אקטיבית בכך שהפיל את המנוח לרצפה, הכה אותו ובעט בו; וכי הוא היה שותף לכוונה המוקדמת ולתכנון המוקדם להביא למותו של המנוח. לנוכח העובדה שהמערער לא ביצע אף פעולה למניעת הרצח, ולנוכח הפעולות המפלילות שביצע לאחריו, קבע בית המשפט המחוזי כי המערער היה חלק מהמעגל הפנימי של ביצוע העבירה. לפיכך, בית המשפט המחוזי קבע כי לפי כל מבחני הפסיקה - חלקו של המערער כמבצע עיקרי הוכח מעבר לכל ספק סביר, וכי רצף הראיות הנסיבתיות בעניינו מוביל למסקנה אחת ויחידה - היא הרשעתו בעבירת הרצח.

יתרה מזאת, בית המשפט המחוזי דחה את טענתו של המערער שלפיה עומדת לזכותו הגנת השכרות. בית המשפט קבע, כי לא הונחה תשתית ראייתית להוכחת ההגנה, זאת בפרט בשל כך שהמערער זכר פרטים מדויקים מאירוע הרצח ופעל בצורה מחושבת לאחריו.

10. לאחר מכן, פנה בית המשפט המחוזי לבחון את יסודות עבירת השוד. בית המשפט המחוזי עמד על הודאתו של המערער במהלך חקירתו במשטרה וכן בתגובתו לכתב האישום, שלפיה גנב את מכשיר הטלפון הנייד של המנוח ואת רכבו. בית המשפט פירט, כי השניים חיטטו בכיסיו של המנוח ונטלו את הטלפון הנייד - שנמצא בחזקתו של המערער; את המפתחות לרכב - שהמערער נהג בו עד שנאלץ לעצור ולנטוש אותו בעקבות תאונה עצמית; וכן את ארנקו של המנוח. הואיל ועובר לגניבה דקרו השניים את המערער מספר רב של דקירות, קבע בית המשפט המחוזי כי התבסס הקשר הסיבתי שבין האלימות לבין הגניבה, זאת אף בהינתן ההנחה שלפיה השניים לא קשרו קשר לשדוד את המנוח. על יסוד האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי המערער שדד ביחד עם א' את המנוח, גנב את ארנקו, את הטלפון הנייד

שלו, ואת רכבו.

11. לבסוף, נתן בית המשפט המחוזי את דעתו לטענותיו של המערער למחדלי חקירה, בהם אי-הקלטת השיחה הראשונה בין המדובב לבין המערער; העברת מידע רגיש לבני משפחת המנוח; ודיבוב שעשו בני משפחת המנוח לא' בהנחיית המשטרה. בית המשפט המחוזי דחה טענות אלו, בקובעו, לעניין ההקלטה - כי משאישר המערער בחקירתו הנגדית את אמירת מרבית הדברים שייחס לו המדובב, הוכשר המחדל הלכה למעשה; ולעניין יתר הטענות - כי הדברים אינם עולים כדי מחדלי חקירה, ומאחר שלא יוחס כל משקל לאמירותיו של א', ממילא לא נפגעה זכותו של המערער להליך הוגן והגנתו לא קופחה.

12. יוער כי לצד הקביעות המנויות לעיל, שהיו על דעת שלושת חברי ההרכב, סברו שניים מחברי ההרכב (סגן הנשיא ר' שפירא, בהסכמת השופטת ת' נאות-פרי) כי ניתן היה לבסס את ההרשעה גם מבלי להיזקק לעדותו של המדובב - זאת על סמך התנהגותו של המערער לפני הרצח ולאחריו; על סמך שיחתו עם א.מ.; על סמך שקריו השונים; ועל סמך הממצאים שנמצאו בזירה, כמתואר לעיל. סגן הנשיא ר' שפירא הבהיר כי ריבוי הפגיעות בגופו של המנוח והעובדה שחלקן נגרמו מסכין וחלקן ממגע ישיר, מעידות כי השניים חברו יחד למעשה, תקפו את המנוח במשותף וגרמו למותו.

13. בגזר דינו בחן בית המשפט המחוזי אם ראוי לקבוע מתחם ענישה אחד לעבירת השוד ולעבירת הרצח, או שמא יש לקבוע מתחמים שונים לשתי העבירות. בית המשפט המחוזי קבע כי במהלך אירוע אחד ביצע המערער שני מעשים - שוד בנסיבות מחמירות ורצח; וכי שני המעשים קשורים זה לזה בקשר הדוק לנוכח סמיכות הזמנים, זהות הזירה, זהות הנפגע, והעובדה שהרצח הכשיר את הקרקע לעבירת השוד. לפיכך, מצא בית המשפט המחוזי כי יש לקבוע מתחם משותף לשני המעשים. בקביעת המתחם התייחס בית המשפט המחוזי לערכים החברתיים שנפגעו, ובהם קדושת החיים, כבוד האדם והביטחון האישי; לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, ובהן אכזריות המעשים, האלימות וההתעללות בקורבן העבירה; ולמדיניות הענישה הנוהגת. על יסוד האמור, קבע בית המשפט את מתחם הענישה בין מאסר עולם בצירוף 4 שנות מאסר, לבין מאסר עולם בצירוף 7 שנות מאסר. בקביעת העונש המתאים למערער בתוך המתחם, נתן בית המשפט המחוזי את דעתו לגילו של המערער, להיעדרו של עבר פלילי ולנסיבות חייו. אשר לסוגיית הפיצוי, התייחס בית המשפט המחוזי לקושי הנפשי המשמעותי של נפגעות העבירה כפי שעלו מתצהיריהן. נוכח האמור, גזר בית המשפט המחוזי על המערער את העונשים שפורטו בפסקה 2 לעיל.

מכאן הערעור שלפנינו, על שני חלקיו.

הערעור על הכרעת הדין

טענות הצדדים

14. בערעורו, טוען המערער כי שגה בית המשפט המחוזי בקובעו כי התגבשה אצלו ההחלטה להמית את המנוח. לעמדתו, שהייתו בבית המנוח בעת המעשים הייתה תמימה, ונבעה מהרצון ליטול חפצים אחדים מא'. המערער גורס כי בית המשפט המחוזי נתפס לטעות בקובעו כי הוא שהה עם א' בדירה 19 דקות עובר לכניסתו של המנוח, וכן שגה בכך

שייחס חשיבות לפרק זמן זה כהתנהגות מפלילה. עוד סבור המערער כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שזקף לחובתו את העובדה שכיסה את פניו בעת שהייתו בחדרו של א'. המערער מסביר שעשה זאת מתוך רצון להתחבא מפני המנוח, אשר לא רצה שהמערער ישהה במחיצת א' ללא השגחה. כמו כן טוען המערער כי אין לראות בעובדה שדחף את המנוח עובר לדקירתו ככוונה להמיתו, וכי כל כוונתו הייתה לברוח מהבית באותו השלב. נוסף על כך, המערער משיג על קביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה יש לראות בהימלטותו מהזירה עדות לאשמתו. לשיטתו, היות שהוא צרך משקאות משכרים עובר לרצח, ולנוכח קיצוניות המחזה שנגלה לנגד עיניו - אחזה בו תבהלה, בגינה ביקש להרחיק עצמו מהאירוע. לכן, הוא נמלט מן הזירה, נמנע מלהזעיק עזרה ושרף את בגדיו. לגישתו, אין בדברים אלה כדי ללמד על כוונה תחילה לביצוע הרצח. זאת ועוד, המערער מצביע על כך שבין א' לבין המנוח שררה מערכת יחסים עכורה עובר לרצח, דבר המעיד לדידו על קיומו של מניע לרצח מצידו של א' ומהווה ראיה נסיבתית משמעותית עבורו. הוא מדגיש כי מאחר שלא היה לו כל מניע לפגוע במנוח, מצביעה השתלבות הדברים על אשמתו של א' ברצח, ולא על אשמתו שלו.

15. יתר על כן, המערער טוען כי לא היה מקום לקבוע את אשמתו בהתאם לדיני השותפות. לשיטתו, היות שלא נתגבשה אצלו כוונה להמית את המנוח באף אחד משלבי האירוע - אין לייחס לו הסכמה לביצוע העבירה. עוד מציין המערער, כי בנסיבות העניין אין מקום לקבוע כי תרם כל תרומה לביצוע בצוותא, משום שאין זיקה בין דחיפתו את המנוח לבין הדקירות שדקר אותו א', וכן משום שלא הייתה לו כל יכולת למנוע מא' לבצע את הרצח.

16. נוסף על כך, המערער סבור כי שגה בית המשפט המחוזי עת הסתמך על אמרות המערער בפני המדובב כאמרות אמת. המערער מפרט כי במהלך הלילה הראשון שבו שהה במחיצת המדובב לא הופעלה הקלטה בשל פגם טכני, ולכן הדברים המיוחסים לו נמסרו על ידי המדובב בלבד ולא גובו בראיות נוספות, כך שלא ניתן לדעת מה היו חילופי הדברים המדויקים בין השניים. בתוך כך גורס המערער כי הוא התרברב בפני המדובב והעצים את חלקו במעשים. לנוכח הדברים, המערער סבור כי נפגעה זכותו להליך הוגן, עת נמנעה ממנו היכולת להתרשם מהאמצעים שהפעיל המדובב כלפיו ולטעון נגדם. בנוסף, לשיטת המערער שגה בית המשפט המחוזי בכך שהתעלם מהאמירות המזכות שמסר למדובב.

17. יתרה מזאת, המערער טוען כי בית המשפט המחוזי שגה בקובעו כי עדותה של א.מ. מהימנה. המערער מדגיש כי גרסתה לוקה בחוסר היגיון בסיסי: מחד גיסא, מסרה בהודעתה במשטרה שידעה על כך שהמערער חשוד ברצח המנוח דרך אמצעי התקשורת והרשתות החברתיות, עובר לפגישה עימו בגן הציבורי; ומאידך גיסא, מסרה לאחר מכן, באותה ההודעה, כי נודע לה שהמערער הרג אדם וכי המשטרה מצויה בעקבותיו מפיו, ורק במועד פגישתם. כן מפרט המערער, כי בעדותה בבית המשפט ציינה א.מ. כי הוא סיפר לה שהוא מבוקש בשל רצח - דבר שאינו מהווה הודאה שלו במעשים. זאת ועוד, לשיטתו העובדה שהוא מסר בחקירתו במשטרה כי אמר לא.מ. בפגישתם כי הוא מבוקשבגין רצח - בניגוד לגרסתה, שלפיה הוא אמר לה באותה הפגישה כי הוא ביצע רצח - מעידה על היעדר מהימנותה.

נוסף על כך, לעמדת המערער, היות ששיחתו עם א.מ. התנהלה ברוסית, היה על המשטרה לגבות את עדותה בשפה הרוסית, וגביית העדות בשפה העברית מהווה מחדל חקירה חמור. לא זו אף זו, המערער טוען כי המשטרה העבירה למשפחת המנוח מידע מתוך החקירה וכן כי נערך לא' דיבוב פסול.

18. אשר לעבירת השוד, המערער סבור כי לא התקיימו יסודות העבירה היות שלא נהג באלימות כלפי המנוח

זולת דחיפתו; היות שאין כל זיקה בין הדחיפה לבין נטילת מכשיר הטלפון והמפתח לרכבו של המנוח; והיות שיכול היה להשיג את הרכב, את הארנק ואת הטלפון הנייד במועד אחר מבלי לגרום לתוצאה הקטלנית.

19. מנגד, המשיבה סבורה כי דין הערעור להידחות. לשיטתה, הכרעת הדין מנומקת היטב ואין מקום להתערב בה.

אשר לטענתו של המערער בדבר אי-כוונתו להמית את המנוח, גורסת המשיבה כי אין לקבל את עמדת המערער, שלפיה עלה לדירת המנוח במטרה תמימה. המשיבה מדגישה כי המערער מעולם לא נטל את החפצים שהוא טען שהיה בדעתו ליטול עת עלה לדירה, וכי הוא היה מודע לכוונתו של א' להמית את המנוח עובר למועד האירוע, ובפרט טרם הגעת השניים לדירה. בנוסף לכך, לעמדת המשיבה יש לדחות את אמתלותיו של המערער לכיסוי פניו באמצעות חולצה, ולראות בהסוואת הפנים ובהתחבאות מפני המנוח, וכן בנימוקים המשתנים להתנהגות זו - כהתנהגות מפלילה. אשר לטענתו של המערער שלפיה אין לראות בעובדה שדחף את המנוח כעדות לכוונתו להמיתו, מבהירה המשיבה כי לא היה מדובר בדחיפה בלבד, אלא באלימות משמעותית שכללה בעיטות ומכות נוספות - אשר יש בהן להעיד על כוונה להמית. כן מוסיפה המשיבה כי גרסתו של המערער בדבר האלימות שהפעיל כלפי המנוח התפתחה בחקירותיו השונות ובדיון בבית המשפט, וכי בית המשפט המחוזי מצא אותה בלתי מהימנה.

זאת ועוד, המשיבה מבקשת לדחות את טענותיו של המערער בנוגע להתנהגותו לאחר האירוע ומציינת כי מדובר בהתנהגות מפלילה. בתוך כך, המשיבה דוחה את טענתו של המערער שלפיה נמלט מהדירה מתוך תבהלה, ומציינת כי התנהגותו - ובפרט ההימלטות מהזירה, שריפת בגדיו, כיבוס בגדיו של א' והיעדר שיתוף הפעולה בחקירה - נראית מחושבת. כן גורסת המשיבה כי היות ששרף את בגדיו, שטען בחקירתו כי הבגדים שהוא לובש באותו היום הם הבגדים שלבש ביום הרצח, ושסיפר למדובב כי ניקה את ידיו מדם שהכתיים את חולצתו - אין לקבל את טענתו של המערער שלפיה לא היה דם על הבגדים ששרף. בעניין זה מפנה המשיבה לקביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה היות ששרף את הבגדים - חזקה היא כי ראייה זו הייתה פועלת לחובתו. לפיכך, המשיבה טוענת כי יש לראות בשריפת הבגדים כהתנהגות מחושבת שנעשתה בסמוך לאחר הרצח, המהווה התנהגות מפלילה.

לשיטת המשיבה, די היה באלה על מנת לקבוע כי המערער לקח חלק פעיל בפגיעה במנוח וכי היה שותף לתכנית העבריינית - ולכן להרשיעו.

20. נוסף על כך, המשיבה טוענת כי יש לדחות את טענתו של המערער בדבר היעדר זיקה בין דחיפתו את המנוח לבין הדקירות. לשיטתה, השניים פעלו ביחד הן בשלב ההחלטה להמית את המנוח, הן בשלב הוצאת התוכנית לפועל והן בבריחה ובניסיונות הסתרת המעשים. לכן, לעמדתה, ההפרדה שמציע המערער היא מלאכותית, ואין כל חשיבות לכך שהמערער לא אחז בסכין. זאת ועוד, המשיבה סבורה כי המערער וא' פעלו בצוותא חדא, וסומכת היא את ידיה על נימוקיו של בית המשפט המחוזי.

21. בנוגע לאמרות המערער בפני המדובב, המשיבה מציינת כי אף בשיחה השנייה בין השניים, אשר הוקלטה כדבעי, הפליל המערער את עצמו. המשיבה מכירה בהיעדרה של הקלטה בלילה הראשון שבו שהו המדובב והמערער יחדיו, אך גורסת כי אין זהו מחדל חקירתי המונע הסתמכות על עדות המדובב. זאת, היות שהמערער אישר בעדותו את מרבית הדברים שמסר למדובב. כמו כן, טוענת המשיבה כי היעדרם של ממצאים פורנזיים התומכים בכך שעל המערער

היה דם, אינו שולל את מהימנות הגרסה שמסר למדובב - זאת לנוכח החזקה שלפיה היעדרם של ממצאים פורנזיים חיוביים אינו מעיד בהכרח על חפות. לעמדתה, הדברים נכונים ביתר שאת בענייננו, בשל העובדה שהמערער שרף את בגדיו לאחר הרצח. אשר לאמירות המזכות לכאורה שציין המערער בפני המדובב, המשיבה מצביעה על כך שמדובר בגרסה אשר נאמרה בשלב אחד בלבד ולא הוצגה בחקירות או בבית המשפט בהמשך. עוד מדגישה המשיבה כי המערער ציין מספר פעמים כי המדובב "הצליח לעבוד עליו", וכן כי המערער מסר בחקירתו את הדברים שהציע לו המדובב למסור - דבר אשר מעלה את קרנה של הסברה, שלפיה המערער סמך על המדובב וסיפר לו את האמת.

22. אשר לא.מ., המשיבה עומדת על כך שעדותה הייתה עקבית ונטולת סתירות. המשיבה מטעימה כי בית המשפט המחוזי מצא את עדותה מהימנה, וכן קבע כי הדברים שאמר בפניה מהווים הודאה של המערער במיוחס לו. המשיבה מוסיפה ומפרטת, כי א.מ. הבהירה בעדותה בבית המשפט המחוזי שהמערער סיפר לה שהוא הרג אדם בעזרת אדם נוסף. יתרה מזאת, המשיבה דוחה את טענת המערער לפיה היה מקום לגבות את עדותה של א.מ. בשפה הרוסית, זאת נוכח שליטתה בשתי השפות. בנוסף, לשיטת המשיבה, ניתן למצוא חיזוק לעדותה של א.מ. בעדותו של ג'.ר., חברם המשותף של א.מ. ושל המערער, לו סיפרה את שסיפר לה המערער.

23. אשר להרשעה בעבירת השוד, המשיבה מפנה לפסיקה שלפיה ניצול מעשה אלימות קודם לשם השגת הפריט הנגנב עונה על הגדרת עבירת השוד. משום כך, לשיטתה, לא נפל כל פגם בהרשעת המערער בעבירה זו.

דיון והכרעה

24. אקדים ואומר: מצאתי כי הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי מבוססת ומנומקת כדבעי, ועל כן איני רואה מקום להתערב בה. בית המשפט המחוזי בחן ביסודיות את הראיות ואת העדויות שהוצגו בפניו והסיק מהן מסקנות משכנעות, אשר מבססות, לשיטתי, את אשמתו של המערער מעבר לספק סביר. ואנמק.

עבירת הרצח

25. סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין מורה כי ה"גורם בכוונה תחילה למותו של אדם" יאשם ברצח, ודינו מאסר עולם. מאחר שאין עוררין בדבר התקיימותו של היסוד העובדתי - קרי גרימה למותו של אדם - אפנה לדון ביסוד הנפשי של העבירה: כוונה תחילה.

סעיף 301(א) לחוק העונשין מגדיר "כוונה תחילה" כך:

"לענין סעיף 300, יראו ממית אדם כמי שהמית בכוונה תחילה אם החליט להמיתו, והמיתו בדם קר, בלי שקדמה התגרות בתכוף למעשה, בנסיבות שבהן יכול לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיו, ולאחר שהכין עצמו להמית אותו או שהכין מכשיר שבו המית אותו."

אם כן, ליסוד נפשי זה שלושה רכיבים מרכזיים: (1) החלטה להמית; (2) אי-התגרות בתכוף למעשה (היעדר קנטור); (3)

הכנה עצמית או הכנת מכשיר לצורך ההמתה (ראו: ע"פ 4519/11 שיחרזיב נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (4.5.2015); ע"פ 1310/12 שוורצמן נ' מדינת ישראל, פסקה 30 (3.11.2014) (להלן: עניין שוורצמן); ע"פ 4655/12 אדרי נ' מדינת ישראל, פסקה 27 (29.9.2014) (להלן: עניין אדרי)).

אבהיר כהערה מקדימה, כי המערער אינו משיג על קביעת בית המשפט המחוזי בדבר התקיימות יסוד היעדר הקנטור ויסוד ההכנה, אלא ממקד הוא את טענותיו ביסוד ההחלטה להמית. לפיכך, אאמץ את ממצאיו של בית המשפט המחוזי בעניין יסודות אלה, ואדרש להלן לטענותיו של המערער בנוגע להוכחת התקיימות יסוד ההחלטה להמית.

יסוד ההחלטה להמית

26. המערער גורס כזכור כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שייחס לו את יסוד ההחלטה להמית. בית המשפט המחוזי ביסס יסוד זה, בין היתר, על סמך התנהגותו של המערער עובר לאירוע הרצח ולאחריו, על סמך הודעותיו במשטרה וכן על סמך אמירותיו בפני גורמים שונים. מאחר שמצאתי כאמור כי אין מקום להתערב בקביעותיו המבוססות כדבעי של בית המשפט המחוזי, שותף אני למסקנתו כי אכן התגבשה אצל המערער ההחלטה להמית את המנוח. ואפרט.

27. כידוע, על מנת להוכיח את קיומו של יסוד ההחלטה להמית, יש להראות כי אדם צפה את התרחשות התוצאה הקטלנית, וכן רצה או שאף כי זו תתגשם. יודגש, כי על פי ההלכה המושרשת, ההחלטה להמית יכולה להתגבש לפני האירוע הקטלני או במהלכו (ראו: ע"פ 2550/15 שאפא (עבד) נ' מדינת ישראל, פסקה 32 (7.4.2017) (להלן: עניין שאפא); ע"פ 3239/14 חמאיסה נ' מדינת ישראל, פסקאות 46-47 (8.11.2016) (להלן: עניין חמאיסה); ע"פ 1159/13 מיכלוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 19-20 (6.1.2016) (להלן: עניין מיכלוב); ע"פ 2286/14 גייבדנוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 29-30 (23.11.2015) (להלן: עניין גייבדנוב); עניין שוורצמן, פסקאות 31-32; ע"פ 3834/10 והבה נ' מדינת ישראל, פסקה 132 (6.3.2013) (להלן: עניין והבה)). לנוכח הקושי לגלות את צפונות ליבו של האדם ואת שאיפותיו עובר לאירוע הרצח, אימצה הפסיקה מבחנים אובייקטיביים הבוחנים את יסוד ההחלטה להמית - ובהם חזקת הכוונה ומספר מבחני עזר נסיבתיים.

28. חזקת הכוונה היא חזקה עובדתית הניתנת לסתירה, שלפיה אדם מתכוון לתוצאות הטבעיות הנובעות ממעשיו (ראו: עניין חמאיסה, פסקה 48; ע"פ 8667/10 ניג'ם נ' מדינת ישראל, פסקאות 22-23 (27.12.2012); ע"פ 7520/02 חמאתי נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (4.2.2004); ע"פ 228/01 כלב נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (2.7.2003) (להלן: עניין כלב)). מבחני העזר הנסיבתיים הם מבחנים אשר מיושמים בכל מקרה ומקרה לאור נסיבותיו הייחודיות. במסגרתם, נבחנות נסיבות האירוע השונות, בהן נסיבות בעלות נפקות בענייננו, כדוגמת אופן ביצוע הרצח; טיב הפגיעה ומיקומה; כלי הרצח; אמירות קודמות של הנאשם; והתנהגותו של הנאשם לפני האירוע ולאחריו - לרבות היעדר ניסיון להזעיק עזרה והימלטות מהזירה (ראו: עניין שאפא, פסקה 32; עניין חמאיסה, פסקה 49; עניין מיכלוב, פסקה 22; עניין גייבדנוב, פסקה 32; ע"פ 9308/12 עיסא נ' מדינת ישראל, פסקאות 82-84 (30.7.2015) (להלן: עניין עיסא); ע"פ 8392/08 אבהה נ' מדינת ישראל, פסקה 38 (20.1.2015); עניין אדרי, פסקה 30; ע"פ 7620/11 מסיכה נ' מדינת ישראל, פסקאות 32-33 (27.7.2014); ע"פ 9604/04 כריכלי נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (4.9.2007); עניין

עם זאת יודגש, כי חזקת הכוונה היא חזקה הניתנת לסתירה. כך, אם יעורר נאשם ספק סביר בדבר התקיימות החזקה, יציג ראיות אחרות או ייתן הסבר מתקבל על הדעת אחר להתרחשות - לא יראו בחזקה זו כראיה ממשית וחלוטה המוכיחה את החלטתו של הממית להמית את המומת (ראו: ע"פ 3647/15 אלעאסם נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (29.3.2017); ע"פ 10209/06 אל הייזל נ' מדינת ישראל, פסקה טז (3.9.2012); ע"פ 229/89 מדינת ישראל נ' שניר, פסקה 5 (1.9.1993)).

29. אסקור את התשתית העובדתית בעניינו של המערער לאורן של הלכות אלו, ואבהיר מדוע נחה דעתי כי לא נפל כל פגם בקביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה התגבשה אצל המערער החלטה להמית את המנוח. אציין, כהערה מקדימה, כי המערער אינו כופר באחדות מן העובדות אשר נקבעו בידי בית המשפט המחוזי, ואשר פועלות לחובתו, כדוגמת העובדה שא' שוחח איתו בעבר על האפשרות לרצוח את המנוח; העובדה שבין א' לבין המנוח הייתה מערכת יחסים עכורה; העובדה שלפני שעלו לביתו של המנוח שהו השניים ביחד; וכן העובדה שבנוסף לפצעי הדקירה, נמצאו על גופו של המנוח חבלות רבות - חלקן באזורים חיוניים. זאת ועוד, אין מחלוקת כי לאחר הרצח השניים נמלטו מהזירה באמצעות רכבו של המנוח, זאת מבלי להזעיק עזרה - כאשר המערער נוהג ברכב וא' יושב במושב שלייד הנהג. כמו כן, אין מחלוקת כי לאחר האירוע המערער שרף את הבגדים שלבש, כיבס את הבגדים שלבש א', וכי השניים הסתתרו מהמשטרה במשך שבועיים.

30. אפתח במחלוקת הנוגעת למשך שהותו של המערער ושל א' בדירתו של המנוח. לטענת המערער, בית המשפט המחוזי שגה בקובעו כי השניים שהו בדירה כ-19 דקות עד להגעת המנוח. לא מצאתי ממש בטענותיו אלו, זאת מפני שקביעתו של בית המשפט המחוזי בדבר שהייתם הממושכת של המערער ושל א' בדירה עובר להגעתו של המנוח מבוססת היטב על חומרי החקירה. כך, מצביעות מצלמות האבטחה בקיוסק הסמוך לדירה על הליכת השניים מהקיוסק לדירה, וכ-19 דקות לאחר מכן - על הליכת המנוח מהקיוסק לדירה (ת/20 עמ' 3; ת/18 עמ' 1). אף אם אניח, כגרסת המערער, כי השניים לא שהו בדירה בדיוק 19 דקות עובר לכניסתו של המנוח - לא יהיה בכך די כדי לאיין את קביעת בית המשפט המחוזי. הטעם לכך הוא שאף לפי דברי המערער בחקירותיו, השניים שהו בדירה פרק זמן בלתי מבוטל. ודוקו, בחקירותיו נקב המערער בפעולות שונות שעשה בתוך הדירה עד שהגיע המנוח: בהודעתו מיום 2.11.2014 סיפר כי "עד שאבא שלו הגיע שכבתי על המיטה, וכשהוא נכנס התחבאתי מאחורי הדלת" (ת/17א, עמ' 2, שורה 10) ובחקירות נוספות העיד כי היה על המיטה עובר לכניסת המנוח (ת/107א, שורה 10; ו-ת/105א, שורה 42). אם כן, אף אם היה בידי לשעות לטענת המערער שלפיה משך שהותו עם א' בדירה היה קצר מ-19 דקות, הייתה נותרת בעינה הקביעה כי שהות זו התפרשה על פני פרק זמן משמעותי.

31. לשהייתו הממושכת של המערער בדירה עובר לכניסתו של המנוח יש להוסיף פרטים אחרים שמסר על אודות אותה השהייה, אשר מצביעים על כך שלא היה מדובר בשהייה תמימה: המערער עלה לדירה על מנת ליטול מספר פרטים (ת/105א, שורות 12-13, 43; ת/110א, שורה 51) אך לא נטל אותם לבסוף; המערער הסתיר את פניו בעזרת חולצה כשנכנס המנוח לבית (ת/111א, עמ' 3, שורות 50-62; ת/107ג, עמ' 3, שורה 2; ת/107א, עמ' 2, שורות 19-22; ת/105א, שורות 142-146); המערער דחף את המנוח (ת/107א, שורה 24) ובעט בו (ת/114ג, עמ' 9, שורות 31-33, עמ' 15, שורות 29-35, עמ' 16, שורות 2-7, עמ' 22, שורות 26-30; ת/105א, שורות 15-16, 157-156; נימוקי הערעור, פסקה 182); וכמו כן, המערער העיד שהן הוא והן א' היו בלחץ באותו היום (ת/105ג, עמ' 10 (המצוטט בעמ' 14 להכרעת הדין); ת/105א, שורות 13-14, 40). על יסוד הדברים, קבע בית המשפט המחוזי כי

המערער דחף את המנוח והכה אותו מספר פעמים, ולאחר מכן אל מול עיני המערער דקר א' (לפי הגרסה המקלה עם המערער) את המנוח דקירות רבות, לקח מכיסו מיטלטלין והשניים ברחו מהזירה.

הנה כי כן, מן המקובץ עולה כי אין יסוד לשנות מקביעותיו של בית המשפט המחוזי בדבר שהותו של המערער בדירת המנוח - הן באשר למשכה והן באשר לטיבה. לפיכך, עומדת בעינה מסקנתו, שלפיה יש בשהות זו כדי לחזק את הוכחת התקיימות יסוד ההחלטה להמית.

32. לא זו אף זו, בית המשפט המחוזי התייחס לאמירות שונות של המערער בשלבים שונים של החקירה והמשפט, קבע כי שיקר וכבש את עדותו, ולכן מצא את גרסתו בלתי מהימנה. כידוע, הלכה מושרשת היא כי ערכאת הערעור לא תתערב בממצאי מהימנות או בממצאים עובדתיים שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית, למעט במקרים חריגים שבהם קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות התערבות זו (ע"פ 8805/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (2.4.2017) (להלן: ע"פ 8805/15); ע"פ 1183/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (21.2.2017); ע"פ 7532/12 איטל נ' מדינת ישראל, פסקאות 132-136 (11.12.2016); עניין גייבדנוב, פסקה 26; עניין עיסא, פסקה 63; עניין אדרי, פסקה 25; ע"פ 5633/12 ניימן נ' מדינת ישראל, פסקאות 22-24, 28 וההפניות שם (10.7.2013)). לשיטתי, אין מקום להתערב בקביעותיו של בית המשפט המחוזי בדבר שקרי המערער בעדויותיו ומהימנות הנמוכה של הגרסאות שמסר, משאלו מעוגנות היטב בחומרי החקירה. טלו, למשל, את הסבריו של המערער לכיסוי פניו בחולצה. לאחר שהמערער גרס בחקירותיו כי כיסה את פניו בחולצה על מנת להסתיר עצמו מהמנוח (ת/107א, עמ' 2, שורות 19-20; ת/111א, עמ' 3, שורות 50-62; פרוטוקול הדיון, עמ' 110, שורות 16-19), מסר בחקירתו הנגדית בבית המשפט כי "נתקע" כאשר ניסה למדוד את החולצה (פרוטוקול הדיון, עמ' 128, שורה 16-21, עמ' 130, שורה 25). בדומה, וכפי שאפרט בהמשך הדברים, ניתן גם להבחין בהתפתחות גרסאותיו בנוגע למפגשיו עם א.מ..

33. לעמדתי, מכלול הנסיבות הידועות לנו עד כה מספיק על מנת לקבוע כי גמלה בליבו של המערער ההחלטה להמית את המנוח. המערער שוחח עם א' על כוונתו של האחרון להמית את המנוח (השוו: ע"פ 2544/12 פטאפאה נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (4.8.2014) (להלן: עניין פטאפאה)); המערער עלה ביחד עם א', שהיה בלחץ באותו היום, לדירתו של המנוח ושהה בחדרו של א'; כשהגיע המנוח לדירה הסתתר המערער מפניו וכיסה את פניו; לאחר שהמערער נכנס לדירה תקפו אותו השניים, כאשר המערער דוחף את המנוח ובוטט בו, לכל הפחות; המערער לא ניסה למנוע 14 דקירות שספג המנוח, בהן שלוש דקירות באזורים חיוניים, ואף לא התנגד להן (השוו, לעניין היעדר ההתנגדות: עניין פטאפאה, פסקה 16; ולעניין הדקירות באזורים חיוניים: ע"פ 3916/15 אלישקוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 23, 26 (13.11.2016); עניין מיכלוב, פסקה 23); המערער מילט ברכב את א' ואת עצמו מהזירה, וניסה להסתיר את חלקם במעשים על ידי כיבוס בגדיו של א' ושריפת בגדיו שלו (השוו: עניין גייבדנוב, פסקה 33); המערער הסתתר מהמשטרה במשך שבועיים לאחר האירוע, במהלכם שוחח עם א.מ. וסיפר לה על מעורבותו ברצח; ובמהלך חקירותיו שיקר ביחס לעניינים מהותיים לאירוע הרצח. בחינה כוללת של נסיבות העניין, בצירוף היעדרה של גרסה חלופית אמינה ומעוגנת בחומר הראיות, מביאה למסקנה כי המערער אכן החליט להמית את המנוח.

אבהיר כי לא ראיתי לנכון לקבל את גרסאותיו התמימות של המערער להתנהגותו. המערער גורס, כי אין בכוחה של כל אחת מהנסיבות שצוינו לעיל לבדה כדי להצביע על החלטתו להמית את המנוח. אף אם כך הם פני הדברים, הרי שכאמור, מבחינת מכלול הנסיבות התמונה העולה היא תמונה מפלילה, לפיה החליט המערער להמית את המנוח. יתרה מזאת, לא מצאתי לשעות לטענתו של המערער, לפיה היות שלא היה לו מניע למעשים אין לקבוע כי הייתה לו כוונה להמית. כידוע, המניע אינו חלק מיסודות עבירת הרצח, והיעדרו של מניע אינו מעורר בהכרח ספק סביר

כאשר שאר הראיות הנסיבתיות הן מוצקות (ע"פ 8948/12 נמר נ' מדינת ישראל, פסקה 50 (1.2.2016); עניין עיסא, פסקאות 73, 86; ע"פ 8107/10 עזר נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (9.9.2013)).

אשר על כן, מצאתי כי לא נפל כל פגם בקביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה החליט המערער להמית את המנוח.

הרשעת המערער לפי דיני השותפות

34. אשר לטענתו של המערער בנוגע לפגמים בהרשעתו לפי דיני השותפות, גם זו דינה להידחות. כידוע, סעיף 29(ב) לחוק העונשין קובע כי "המשתתפים בביצוע עבירה תוך עשיית מעשים לביצועה, הם מבצעים בצוותא, ואין נפקה מינה אם כל המעשים נעשו ביחד, או אם נעשו מקצתם בידי אחד ומקצתם בידי אחר". המבצעים בצוותא מהווים "גוף אחד" במסגרת התכנית העבריינית; הם נמנים על "המעגל הפנימי" של מבצעי העבירה, וכל אחד מהם תורם תרומה אחרת להגשמתה (ע"פ 2592/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (6.7.2016); ע"פ 193/14 נסראללה נ' מדינת ישראל, פסקאות 33-34 (26.10.2014) (להלן: עניין נסראללה); ע"פ 8134/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (25.11.2012); ע"פ 6157/03 הוך נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (28.9.2009)). היסוד הנפשי הנדרש להוכחה של ביצוע בצוותא הוא זה של העבירה העיקרית בצירוף מודעות לפעילות המשותפת עם יתר המבצעים, כאשר אותה השותפות יכולה להתקיים גם באופן ספונטני ובהיעדר תכנון מוקדם (ע"פ 7621/14 גוטסדינר נ' מדינת ישראל, פסקאות 28-29 לפסק דינו של חברי השופט י' עמית (1.3.2017); עניין נסראללה, פסקה 34; ע"פ 9647/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (3.1.2013); ע"פ 2247/10 ימיני נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (12.1.2011)).

נוסף על כך, כלל נקוט הוא כי אין מניעה להרשיע אדם בביצוע בצוותא של עבירת המתה גם כאשר קיימת אי-בהירות לגבי זהות הדוקר בפועל (ע"פ 4205/14 בן יצחק נ' מדינת ישראל, פסקאות 57-58 (29.5.2016) (עניין בן יצחק); ע"פ 1475/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 28, 30 (15.3.2016); עניין פטאפאה, פסקה 16 וההפניות שם; ע"פ 5022/01 מדינת ישראל נ' אטיאס, פסק דינה של השופטת (כתוארה אז) מ' נאור (29.11.2001) (להלן: עניין אטיאס)). עוד יצוין, כי נסיבות כגון נוכחותו של נאשם בזירת האירוע בזמן שהתרחש (ע"פ 2948/03 ברזובסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (20.6.2005) (להלן: עניין ברזובסקי)), הגעה משותפת (ע"פ 8140/11 אבו עסא נ' מדינת ישראל, פסקה 42 (3.9.2015)), הימלטות משותפת והשמדת ראיות (ע"פ 4186/13 ע'נאים נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (13.4.2015)) - יכולות לסייע לקבוע כי אכן התקיימה שותפות לביצוע עבירה; אך ההכרעה בעניין גיבושה של שותפות נקבעת בכל מקרה ומקרה על פי נסיבותיו הייחודיות, בהתאם למבחן משולב הבוחן את תרומתו הפיזית של האדם לביצוע העבירה, לצד יחסו הנפשי הסובייקטיבי לעבירה (עניין בן יצחק, פסקאות 58, 61 וההפניות שם; ע"פ 846/10 בדוי נ' מדינת ישראל, פסקאות 121-126 (14.7.2014); עניין והבה, פסקה 142; עניין אטיאס, פסק דינה של השופטת (כתוארה אז) מ' נאור).

35. על יסודן של מושכלות אלו, סבורני כי לא נפלה כל שגיאה בקביעתו של בית המשפט המחוזי שלפיה המערער אחראי לרצח המנוח כמבצע בצוותא. המערער היה חלק מהמעגל הפנימי לביצוע העבירה והוא שירת את מטרותיה הזדוניות שירות משמעותי הן לפניה, הן במהלכה והן לאחריה: הוא שוחח עם א' על אודות כוונת האחרון לרצוח את המנוח, הגיע לדירת המנוח והסתתר מפניו, תקף את המנוח באמצעות דחיפות ובעיטות, לא התנגד ולא הזעיק עזרה בזמן שא' דקר את המנוח פעמים רבות, מילט את השניים מהזירה על ידי שנהג ברכבו של המנוח, והשמיד

ראיות הקושרות אותם לרצח. נסיבות אלו, על סמך ההלכה הפסוקה שהובאה לעיל, מבססות מעבר לספק סביר את אחריותו בצוותא של המערער לרצח, וזאת אף אם נניח, לפי הגרסה המקלה, כי לא הוא זה שדקר את המנוח בעצמו.

מהימנותה של א.מ.

36. כזכור, א.מ. העידה כי פגשה את המערער מספר ימים לאחר הרצח, או אז סיפר לה המערער על מעורבותו ברצח. בית המשפט המחוזי מצא את עדותה מהימנה והעדיפה על פני עדותו של המערער, אשר כפר בתוכן הדברים שנמסרו בעדותה. את קביעתו זו ביסס בית המשפט המחוזי, בין היתר, על סמך העובדה שחזרה בעקביות על דבריה בחקירותיה השונות וכן בעדותה בבית המשפט; על סמך התרשמותו הישירה מעדותה בפניו; וכן על סמך היעדר מהימנות גרסתו של המערער, אשר הרחיק עצמו בתחילה ממנה ובהמשך הודה בקיום הפגישה ביניהם. סבורני כי מסקנה זו מבוססת היטב ואין מקום להתערב בה, זאת משום שלא מצאתי כי מתקיימות בענייננו הנסיבות החריגות המצדיקות סטייה מההלכה המושרשת בדבר עדיפותה של הערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור בהערכת מהימנות עדים (ראו: פסקה 32 לעיל). ואבאר.

ראשית, לא מצאתי טעם להתערב בקביעתו של בית המשפט המחוזי בנוגע להיעדר מהימנות גרסתו של המערער בנוגע לקשר בינו לבין א.מ. - זאת בשל העובדה שבחקירותיו מסר גרסאות שונות ביחס לשיחתם. כך, באחת החקירות סיפר המערער שאמר לה בשיחת טלפון שהוא לא יכול להיפגש עימה מפני שהוא מבוקש בגין רצח (ת/105א, שורות 135-312; פרוטוקול הדיון, עמ' 164, שורות 24-28); בעוד בחקירה אחרת סיפר שלא אמר לה שהוא מבוקש בשיחת הטלפון ביניהם (ת/110א, שורה 66-69). יתרה מכך, וכפי שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי, בחקירותיו במשטרה המערער הרחיק עצמו מא.מ. ובעיקר מטענתה כי נפגש עימה (ת/105א, עמ' 5, ת/110א, עמ' 3), בעוד בעדותו לפני הערכאה הדיונית הודה בקיום הפגישה אך כפר בתוכן הדברים (פרוטוקול הדיון, עמ' 164).

שנית, לא מצאתי לקבל את טענתו של המערער שלפיה סיפר לא.מ. כי הוא חשוד ברצח, ולא כי הרג מישהו. מסקירת תמלול עדויותיה של א.מ., שבהן מסרה את אשר סיפר לה המערער, עולה כי א.מ. אומנם ציינה בעדותה כי המערער סיפר לה שהוא מבוקש על ידי המשטרה (נ/2א, עמ' 5, שורה 24; עמ' 6, שורה 8), אך באותה העדות ציינה מספר פעמים כי המערער סיפר לה שהרג אדם (נ/2א, עמ' 3, שורות 11, 33-35; עמ' 4, שורות 28, 34) וכן חזרה על הדברים במהלך הדיון (פרוטוקול הדיון, עמ' 47, שורה 3, עמ' 51, שורות 6, 10, 12). לא למותר להטעים כי עדותה של א.מ. נמצאה מהימנה, וכי ניתן להיווכח שא.מ. חוזרת על דבריה בעקביות הן בהודעותיה השונות במשטרה והן בעדותה בבית המשפט המחוזי. לאור זאת, ולאור ההלכה שנזכרה לעיל בדבר עדיפות הערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור בקביעת מהימנות, אינני סבור כי יש יסוד להתערב בקביעת בית המשפט בנוגע המחוזי למהימנותה של א.מ., וכפועל יוצא - בקביעתו שלפיה סיפר המערער לא.מ. בפגישתם כי הוא הרג אדם.

שלישית, סבורני כי אין ממש גם בטענותיו של המערער שלפיהן היה מקום לערוך את חקירתה של א.מ. בשפה הרוסית. זאת, הן לנוכח קביעת בית המשפט המחוזי שלפיה היא שולטת היטב בשתי השפות, והן לנוכח העובדה שחלקים מהותיים בחקירתה במשטרה אכן נערכו בשפה הרוסית. כך, בחקירתה מיום 28.10.2014, ביקש החוקר מא.מ. לומר בשפה הרוסית בדיוק את שאמר לה המערער (נ/2א, עמ' 3, שורות 8-13). החקירה תומללה מהשפה הרוסית ומהשפה העברית על ידי מפענחת, אשר תרגמה את תשובתה של א.מ. לשאלה זו כ"הרגתי מישהו". במהלך החקירה כתב החוקר את ההודעה שמסרה ותרגם את המונח שאמרה א.מ. באותו האופן, תרגום אותו אישרה א.מ.

בחתימתה (נ/2, עמ' 1, שורה 7). על כן, איני רואה כל פגם בהסתמכות בית המשפט המחוזי על אמרתה של א.מ. שלפיה סיפר לה המערער שהרג אדם - זאת חרף פערי השפות שעליהם עמד המערער בערעורו.

37. בדומה לדעת הרוב בבית המשפט המחוזי, סבורני כי די באמור עד כה כדי לקבוע את אשמתו של המערער בעבירת הרצח מעבר לספק סביר. לעמדתי, כלל יסודות העבירה התקיימו אצל המערער, לרבות ההחלטה להמית. יתרה מכך, מכלול הראיות הנסיבתיות מצביע על אשמתו בביצוע העבירה ולא מצאתי לקבל את הסבריו התמימים למעשים. קביעות אלו, בהצטרף להיעדר מהימנותו, לשקריו, ולהתוודותו בפני א.מ. - מובילות לדידי למסקנה שלפיה יש לדחות את הערעור. ואולם, בבחינת למעלה מן הצורך, אבהיר כיצד ניתן לשיטתי למצוא חיזוק לאשמת המערער בהתוודותו בפני המדובב, ולמצער בחלק ממנה.

ההתוודות בפני המדובב

38. הלכה היא כי השימוש במדובבים במטרה לחלץ ראיות מפלילות נגד נאשמים מהווה תחבולת חקירה מותרת, אך כי השימוש בה יעשה בזהירות, ועל התביעה יהיה להוכיח כי ההתוודות הייתה חופשית ומרצון וכי לא חצתה את גבול "המתחם המוגן" (ע"פ 2094/15 אטיאס נ' מדינת ישראל, פסקאות 42-43 (1.9.2016)); ע"פ 6244/12 סבאענה נ' מדינת ישראל, פסקאות 38-40 (11.11.2015); ע"פ 1301/06 עזבון המנוח אלזם ז"ל נ' מדינת ישראל, פסקה 26 לפסק דינו של השופט א' א' לוי, פסקאות 5-6 לפסק דינה של השופטת א' חיות (22.6.2009)). בית המשפט המחוזי התייחס לקושי שבשימוש במדובבים בחקירות, ומצא כי חרף קושי זה אין כל פגם בהסתמכות על דברי המדובב או על התוודות המערער בפניו. בית המשפט המחוזי התרשם כי עדותו של המדובב מהימנה וציין שהמערער אישר בחקירותיו השונות את שהעיד המדובב בנוגע לתוכן התוודותיו. מקריאת תמלול השיחה המוקלטת בין המערער לבין המדובב (במפגש השני ביניהם), עולה כי המדובב מנהל שיח "חברי" עם המערער וכי המערער נותן בו אמון. כך, למשל, הם משוחחים על התנאים בתא המעצר ועל הסוהרים (ת/112ג, עמ' 13); והמדובב מתעניין כיצד המערער יפעל בחקירתו, ובתגובה המערער מספר לו ומתייעץ עימו (ת/112ג, עמ' 7-10, 17-21). לאור נסיבות אלו, לא מצאתי ממש בטענות המערער לפיהן חש מאוים על ידי המדובב או התרברב בפניו על מנת להרשימו, ולכן איני סבור כי המערער התוודה בפני המדובב על דברים שלא עשה (וראו: ע"פ 4109/15 מירז נ' מדינת ישראל, פסק דיני (9.7.2017); ע"פ 7939/10 זדורוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 7-10 לפסק דינו של חברי השופט י' עמית (13.12.2015); ע"פ 8515/13 זכרייב נ' מדינת ישראל, פסקה 98 (9.12.2015)).

39. אפנה עתה לבחינת הדברים שמסר המערער למדובב לגופם. מצאתי למקד את התייחסותי בדברים אשר הוקלטו ותומללו, ושעליהם חזר המערער גם בהזדמנויות אחרות. זאת, משום שביחס לדברים אלה מוקהות טענותיו של המערער בדבר אי-הקלטת שיחתו הראשונה עם המדובב. בין דברים אלה, ראוי לציין כי המערער מסר למדובב כי בזמן ששהו בבית טרם שנכנס המנוח, פנה אליו א' ושאל מה לעשות, והוא הרגיע אותו (ת/112ג, עמ' 9, שורות 11-14; פרוטוקול הדיון, עמ' 162, שורה 26); כי דחף את המנוח והכה אותו (ת/112ג, עמ' 9, שורות 15-18, עמ' 22, שורות 17-20); המערער אף חזר על כך בחקירותיו המאוחרות - ראו בפירוט בפסקה 29 לעיל); כי א' דיבר איתו על רצונו להמית את המנוח (ת/112ג, עמ' 12, שורות 20-25; פרוטוקול הדיון, עמ' 150, שורות 26-28, עמ' 151, שורות 20-27); כי לאחר הרצח לקח את רכבו של המנוח ונהג בו (ת/112ג, עמ' 10, שורות 2-11; עמ' 23, שורות 21-23; פרוטוקול הדיון, עמ' 151, שורות 10-11); וכן כי שרף את בגדיו והחביא אותם ביער (ת/112ג, עמ' 15, שורות 31-38); המערער אישר את הדברים מאוחר יותר כמפורט לעיל).

הנה כי כן, די בדברים שסיפר המערער הן למדובב והן לאחרים כדי לחזק את מסקנתי, שלפיה הרשעתו בדיון יסודה. זאת, על אף שניתן היה, כאמור, לבסס מסקנה זו גם בלעדיהם. משום כך, מתייטר הצורך להכריע בסוגיית מהימנותן של אמירות אשר לא זכו לאישוש בדברים נוספים שמסר המערער, כדוגמת אמירותיו שלפיהן היה דם על בגדיו (ת/112ג, עמ' 20 שורה 39, עמ' 21, שורה 4, עמ' 22, שורות 17-18); או אמירתו שלפיה סיכם עם א' מה יגיד כל אחד בחקירותיו (ת/112ג עמ' 15, שורות 12-21).

40. מסקנתי מן המקובץ היא כי בהתוודותו של המערער בפני המדובב - ובפרט בחלקיה אשר הוקלטו ותומללו, ושעליהם חזר גם בחקירות אחרות - יש כדי לתמוך בגרסה שלפיה למערער היה חלק משמעותי בתוכנית העבריינית ואף כי התגבשה אצלו ההחלטה להמית. ניתן ללמוד מהתוודות זו כי המערער ידע על כוונותיו של א', הנחה את א' בעת ששהו בדירה, הכה את המנוח, מילט את א' מהזירה ושרף את בגדיו.

41. לפני סיכום חלק זה, אדרש לשתי טענות נוספות של המערער.

ראשית, היות שלא הסתמכתי על עדויותיהם של בני משפחת המנוח, לא מצאתי כי יש בטענותיו של המערער למחדל חקירה בדמות העברת חומרי החקירה אליהם כדי להשפיע על תוצאת הערעור. בדומה, משלא נדרשתי לעדותו של א', מתייטר הצורך לדון בטענותיו של המערער ביחס אליה.

שנית, לא מצאתי ממש גם בטענותו של המערער, שלפיה יש מקום לקבל את הערעור לאור האמירה המזכה לכאורה שמסר למדובב. אכן, בהתוודות המוקלטת אמר המערער למדובב: "אם אני הייתי מתכנן את הרצח, הייתי חושב על הכל. אבל אני לא חשבתי שהוא ירצח אותו. ח/שבתי [כך במקור - ס.ג.]. נפחיד אותו קצת שיירגע" (ת/112ג, עמ' 20, שורות 34-35). ואולם, איני סבור כי יש בכך סג' כדי לזכות את המערער חרף כל האמור לעיל, וזאת ממספר טעמים. הראשון, משלא חזר המערער על גרסה זו בחקירותיו האחרות, איני סבור כי יש בה כדי להטות את הכף אל מול מכלול הראיות הנסיביות שפרשתי לעיל; השני, אף אילו הייתי נכון לאמץ אמרה זו חרף העובדה שנמסרה פעם אחת - לא היה בכך די. הטעם לכך הוא שאמות מידה אלו היו מורות גם על אימוץ אמרותיו המפלילות של המערער, אשר אף הן נמסרו למדובב פעם אחת בלבד - כדוגמת קיומו של דם על בגדיו (ת/112ג, עמ' 20, שורה 39, עמ' 21, שורה 4, עמ' 22, שורה 17-18), או קיומה של סכין שנייה שהייתה בזירת האירוע (ת/112ג, עמ' 8, שורות 14-15); והשלישי, אף אם הייתי מאמץ את אמרתו זו של המערער ומתעלם מאמרות מפלילות נוספות, איני סבור שהיא בהכרח אמרה מזכה, כשיטתו של המערער. מאמרתו זו ניתן ללמוד כי המערער אכן התכוון לפגוע במנוח במידה מסוימת. לפי גישה זו, הסתרתו מפני המנוח וכן תקיפתו את המנוח ביחד עם א' נבעו מתוך כוונה "להפחיד אותו קצת, שיירגע". הוספת נתון זה למארג הראייתי הקיים - החלטתו של המערער להמית שהוכחה לעיל; שיחותיו עם א' על רצונו של האחרון להמית את המנוח; נוכחותו בזירת הרצח; ותקיפתו את המנוח - מבססת את הסברה שלפיה המערער צפה בפועל את אפשרות קיומה של ההתפתחות הטראגית, ומגבשת אחריות ישירה מצידו לרצח (והשוו: ע"פ 5686/07 בסטיקאר נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (17.2.2011); ע"פ 517/08 ביניב נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (29.6.2009); עניין ברזובסקי, פסקה 16). מכל מקום, דברים אלה אמורים למעלה מן הצורך, מאחר שמצאתי כי אין להסתמך על אמרתו המזכה לכאורה של המערער.

42. לסיכום חלק זה, לאחר שבחנתי לעומקן את טענותיו של המערער, לא מצאתי כי יש מקום להתערב

בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בכל הנוגע לאחריותו הפלילית לרצח המנוח. על כן, אציע לחבריי להותיר בעינה את הרשעת המערער בעבירה זו.

עבירת השוד

43. אפנה עתה לבחינת ערעור המערער על הרשעתו בעבירת השוד. יסודותיה של עבירת השוד, הקבועה בסעיף 402 לחוק העונשין, הם ארבעה: גניבה; נקיטת אלימות; חפיפת זמנים בין נקיטת האלימות לבין הגניבה; וקיומו של קשר סיבתי בין האלימות לבין השגת הדבר הנגנב (ראו: ע"פ 1964/16 בושנאק נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (25.5.2017); ע"פ 936/14 אברהם נ' מדינת ישראל, פסקה 12 וההפניות שם (31.8.2014) (להלן: עניין אברהם); ע"פ 986/12 דמירי נ' מדינת ישראל, פסקאות 18-19 (7.5.2014) (להלן: עניין דמירי); ע"פ 1160/09 אזולאי נ' מדינת ישראל, פסקה 27 (19.10.2009) (להלן: עניין אזולאי)).

המערער אינו חולק על התקיימותם של שלושת היסודות הראשונים, קרי קיומה של גניבה (של הארנק, של הטלפון הנייד ושל הרכב), נקיטת אלימות (רצח המנוח), וסמיכות הזמנים בין האלימות לבין הגניבה. עם זאת, המערער גורס כי לא הוא זה שהפעיל את האלימות, וכי לא התקיים קשר סיבתי בין מעשה האלימות לבין הגניבה. לשיטתו, היות שהחפצים נגנבו לאחר הרצח, ומאחר שהיה באפשרותו ליטול את הרכוש אף בלי מעשה הרצח - יש לראות את הגניבה כאירוע נפרד מאירוע האלימות. בכך, הוא סבור, ניתק הקשר הסיבתי בין האלימות לבין הגניבה, ומשום כך אין להרשיעו בעבירת השוד. לאחר שבחנתי את מסכת העובדות והשיקולים הצריכים לעניין, הגעתי לכלל מסקנה כי דין טענותיו של המערער להידחות. ואסביר.

44. אשר לזהותו כמפעיל האלימות, משמצאתי כי המערער דחף את המנוח ובעט בו, ומכוח קל וחומר לקביעתי כי הוכחה כדבעי אחריותו לרצח המנוח בצוותא עם א' - נחה דעתי שהמערער אכן הפעיל אלימות כלפי המנוח, ודין טענתו בהקשר זה להידחות.

אשר לטענתו של המערער בנוגע להיעדרו של קשר סיבתי, סבורני כי גם דינה של זו להידחות. כפי שציין השופט י' דנציגר, "בבסיס עבירת השוד... מצויה הדרישה היסודית לפיה יתקיים קשר סיבתי בין הנטילה לבין השימוש באלימות ובכוח. דרישה זו מגלמת את ייחודה של עבירת השוד, להבדיל מעבירת הגניבה - רכיב האלימות והכוח שמפעיל השודד על מנת שיוכל להחליש את התנגדותו של הקורבן וכך ליטול את הדבר הניתן להיגנב" (עניין אזולאי, פסקה 68; וכן ראו: ע"פ 2774/12 אבשלומוב נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (19.3.2013)). ודוקו, הלכה היא כי אין הכרח שהאלימות ונטילת הדבר הנגנב יתרחשו בו זמנית, אלא די בקיומו של קשר ביניהם. זהו מבחן הקשר הפונקציונאלי, הבוחן אם השימוש בכוח נועד לשם הנטילה עצמה או לצורך הפחתת התנגדות הנפגע (ראו: עניין דמירי, פסקה 19; ע"פ 1044/13 זידאן נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (29.10.2013); עניין אזולאי, פסקאות 57-65, 69)). בהוכחת הקשר הסיבתי לעניין סעיף 402(ב) לחוק העונשין, שעל פיו הורשע המערער, יש לבחון אם בתכופ לשוד השודד הכה את הנשדד, פצע אותו או השתמש באלימות אחרת כלפיו (ראו: עניין אברהם, פסקה 13; ע"פ 5974/00 ערקאן נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (5.3.2001)). יוטעם, כי בית משפט זה דן בעבר בשאלה שמעלה המערער, והיא אם מתקיים יסוד הקשר הסיבתי בעבירת השוד במקרים שבהם בוצעה גניבה לאחר ביצוע מעשה האלימות. באותן פרשות נקבע כי אף

אם מעשה האלימות לא ננקט מלכתחילה למטרת שוד, די בכך שבפועל נעשה שימוש בידועין בתוצאתו לשם ביצוע מעשה השוד (ראו: עניין דמירי, פסקה 19; ע"פ 361/88 מצרי נ' מדינת ישראל, פסקה 15(ב) לפסק דינו של השופט י' קדמי (31.12.1988); ע"פ 343/83 דהאן נ' מדינת ישראל, פ"ד לז(4) 813, 823-822 (1983)).

45. בענייננו, לאחר שהופעלה כלפי המנוח אלימות קשה על ידי המערער ועל ידי א' בצוותא, גנבו ממנו השניים את הטלפון הנייד שלו, את ארנקו ואת רכבו. אין חולק כי המערער נהג ברכב מיד לאחר האירוע וכי הטלפון הנייד נמצא בחזקתו עם מעצרו על ידי המשטרה. ניכר, אם כן, כי המערער ניצל את תוצאות האלימות הקשה שהפנה כלפי המנוח, על מנת לגנוב את מיטלטליו במועד סמוך. לפיכך, סבורני כי אכן מתקיימים יסודות עבירת השוד בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין.

46. על יסוד האמור, מצאתי כי יש מקום לדחות את טענותיו של המערער לעניין הרשעתו בביצוע עבירת שוד, ולפיכך אציע לחברי להותירה על כנה.

אפנה עתה לבחינת ערעורו של המערער על גזר דינו של בית המשפט המחוזי.

הערעור על גזר הדין

טענות הצדדים

47. לעמדת המערער, שגה בית המשפט המחוזי בסווגו את השוד ואת הרצח כמעשים נפרדים והיה עליו לראותם כ"אותו מעשה", זאת לנוכח היעדרם של מניע ושל תכנון מוקדם לרצח; לנוכח העובדה שדחיפת המנוח נעשתה במטרה להימלט מהזירה ולא במטרה להביא למותו; לנוכח העובדה שחלקו קטן משמעותית מחלקו של א'; ולנוכח הזמן הקצר והרצף שבו נעשו העבירות. כן סבור המערער כי בית המשפט המחוזי שגה בהשיתו את עונש המאסר בגין השוד במצטבר לעונש מאסר העולם בגין הרצח, זאת בשל התועלת השולית הפוחתת של המאסר לשיטתו, ובשל נסיבותיו האישיות - ובהן נסיבות חייו הקשות, היעדרו של עבר פלילי בענייננו, העובדה שהכיר בת זוג ונולד להם תינוק משותף בסמוך למעצרו, והיותו "בגיר צעיר". יתר על כן, המערער גורס כי הפיצוי שהוטל עליו מכביד מדי לנוכח מצבו הכלכלי הדוחק, וכי לא יתאפשר לו בעטיו להשתלב במסגרות שונות במהלך ריצוי עונשו. בנוסף, חורג לשיטתו הפיצוי שהוטל עליו מתקרת הפיצוי הקבועה בחוק.

48. המשיבה סבורה, מנגד, כי אין מקום להתערב בגזר הדין שהשית בית המשפט המחוזי על המערער, משזה נומק ובוסס כדבעי. לדידה, לא נפלה כל שגיאה בקביעה שלפיה ירצה המערער את שני העונשים באופן מצטבר. המשיבה עומדת על כך שעבירות שוד ורצח מהוות שני מעשים מובחנים המחייבים ענישה נפרדת, וכי הענישה המחמירה ראויה בשל אכזריות המעשים. אשר לפיצוי, המשיבה מבקשת כי שאלה זו תתברר לאחר שיכריע בית משפט זה בדבר פרשנותה של תקרת הפיצוי הקבועה בסעיף 77 לחוק העונשין בנסיבות של ריבוי ניזוקים, במסגרת הדיון הנוסף שנקבע בנושא זה (ראו החלטת הנשיאה מ' נאור בדנ"פ 5625/16 פלונית נ' טווק בוקובזה (18.9.2016)).

49. אקדים ואציין כי משבחנתי את טענות המערער, את תגובת המשיבה ואת גזר דינו המפורט והמנומק של בית המשפט המחוזי - מצאתי כי אין מקום להתערב בעונש שהוטל על המערער. טרם שאפרט את נימוקי למסקנה זו, אטעים כי נקודת המוצא היא כי ערכאת הערעור אינה מתערבת בחומרת העונש אלא במקרים חריגים, שבהם העונש שנגזר חורג במידה ניכרת מרמת הענישה הנוהגת (ראו למשל: ע"פ 8255/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (9.4.2017); ע"פ 8805/15, פסקה 25; ע"פ 6573/15 גרשון נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (3.3.2016)).

50. אפתח בטענתו של המערער שלפיה יש לראות במעשה הרצח ובמעשה השוד בנסיבות מחמירות כמעשה אחד. כידוע, סעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, קובע כי אין להעניש אדם יותר מפעם אחת בשל אותו מעשה. לכן, להבחנה בין מעשה אחד לבין מספר מעשים נפקות לעניין גזירת העונש: בגין מספר עבירות המהוות מעשה אחד, יוטל עונש אחד, שלא יעלה על העונש המרבי בגין החמורה שבין העבירות; ואילו בגין מספר עבירות המהוות מספר מעשים, יוטל עונש כולל, המורכב מהעונש שיוטל בגין כל עבירה. עמדו על הדברים המלומדים דגן וקנאי:

"כשיש כמה עבירות המהוות מעשה אחד, יוטל עונש אחד. עונש אחד שונה מעונש כולל... 'עונש אחד' מוגבל לעונש המרבי שניתן לגזור על העברה החמורה ביותר מבין העבירות שבהן הורשע הנאשם, ואילו עונש כולל יכול להגיע עד לסך כל העונשים המרביים של כל העבירות שעליהן הוא מוטל... העונש האחד מוטל בראש ובראשונה על העברה החמורה ביותר, אמנם תוך התחשבות בכך שנעברו עבירות נוספות. בכך הוא שונה מעונש כולל שמוטל על מכלול העבירות" (נתנאל דגן ורות קנאי "ריבוי עבירות: אתגרים והצעת פתרונות לאור עקרון ההלימה (בעקבות סעיף 40 לחוק העונשין)" ספר אדמונד לוי פרק ג(1) למאמר (אליקים רובינשטיין, אסתר חיות, יצחק עמית ואהוד גורדון עורכים, צפוי להתפרסם); וכן ראו: ע"פ 661/16 אברהמי נ' מדינת ישראל, פסקה 65 (25.1.2017)).

בפסיקה נקבעו שני מבחנים לבירור השאלה אם ריבוי עבירות מהווה מעשה אחד או מספר מעשים: המבחן הצורני-עובדתי, שלפיו יש לבחון אם ניתן לפצל את העבירות למספר יחידות שונות, או שמא הן כולן מהוות יחידות עוקבות אשר לא ניתן להפרידן האחת מהשנייה; והמבחן המהותי-מוסרי, שלפיו יש לבחון את האינטרסים החברתיים המוגנים העצמאיים שנפגעו, כאשר הובהר כי פגיעה באינטרס חברתי מוגן של אדם אחד מהווה מעשה בפני עצמו (ע"פ 4087/14 סקורדוק נ' מדינת ישראל, פסקה 67 (5.1.2017) (להלן: עניין סקורדוק); ע"פ 3164/14 פן נ' מדינת ישראל, פסקאות 139, 141, 143 (29.6.2015); ע"פ 5767/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 80 (16.6.2015); ע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל, פסקה 24 לפסק דינו של השופט י' דנציגר וההפניות שם, פסקאות 3, 8 לפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז (29.10.2014); ע"פ 1742/91 פופר נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 289, פסקאות 15-18 לפסק דינה של השופטת ד' דורנר (1997)).

51. בענייננו, מצאתי כי לא נפלה כל שגיאה בקביעת בית המשפט המחוזי, שלפיה מדובר באירוע אחד שבגדרו שני מעשים. על פי המבחן הצורני-עובדתי, לאירוע היו שני שלבים הניתנים להפרדה באופן מובהק - תחילה תקפו המערער וא' את המנוח על מנת לגרום למותו, ורק לאחר שלא יכול היה להתנגד עוד שדדו את חפציו. ויודגש, עצם העובדה שחלק מיסודותיו המשפטיים של מעשה השוד נעוצים במעשה הרצח - קרי יסוד האלימות ויסוד הקשר הסיבתי - אין בה כשלעצמה כדי להביא למסקנה שלפיה מדובר במעשה אחד (ראו קביעות דומות המציגות שוד ורצח כשני

מעשים שונים בני ענישה: עניין ברזובסקי, פסקה 20; ע"פ 6535/01 קוזירוב נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (5.5.2003). (להלן: עניין קוזירוב)). אשר למבחן המהותי-מוסרי, הרי שאף הוא מורה על הבחנה בין שתי העבירות, וזאת מאחר שעבירת הרצח פוגעת בגופו של אדם, בעוד עבירת השוד פוגעת בעיקרה ברכושו (השוו: עניין ברזובסקי, פסקה 20).

52. אשר לטענתו הנוספת של המערער, שלפיה היה מקום לקבוע כי יישא בשני העונשים באופן חופף ולא באופן מצטבר, גם דינה של זו להידחות. בקביעתו זו, בית המשפט המחוזי התייחס למכלול הנסיבות הרלוונטיות בעניינו של המערער - בהן הערכים המוגנים שנפגעו, נסיבות האירוע החמורות, ונסיבותיו האישיות. לדידי, לא נפל כל פגם במסקנה שאליה הגיע בית המשפט המחוזי. נסיבות ביצוע העבירה חמורות ביותר ולא מצאתי כי יש בנסיבות האישיות שמציג המערער בערעורו כדי להביא לסטייה מקביעה זו. זאת ועוד, קביעת בית המשפט המחוזי עולה בקנה אחד עם פסיקת בית משפט זה בנושא חפיפת עונשים. על פי פסיקה זו, עיקרון ההלימה מורה כי יש לתת ביטוי עונשי לכל מעשה שבו הורשע נאשם, ועל כן חפיפה של עונשים תחייב הנמקה - זאת בפרט בענישה בגין אירוע שבו התקיימו מעשה רצח ומעשה נוסף (עניין סקורדוק, פסקאות 67-68; ע"פ 6386/12 עמנואלוב נ' מדינת ישראל, פסקה 47 (6.12.2015); ע"פ 2134/12 ליושצנקו נ' מדינת ישראל, פסקאות 14-16 (27.8.2015); ע"פ 437/13 אלחיאני נ' מדינת ישראל, פסקה 47 (24.8.2015); ע"פ 7907/14 ואזנה נ' מדינת ישראל, פסקאות 15-18 (22.2.2015); ע"פ 2933/08 אנג'ל נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (5.12.2012); עניין ברזובסקי, פסקאות 21-22). בעניינו, לנוכח חומרת המעשים לא מצאתי כי יש לשנות מברירת מחדל זו, אשר הולמת את מדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים (וראו: ע"פ 8962/12 נחמיאס נ' מדינת ישראל (31.8.2016); ע"פ 6453/14 קלימנקו נ' מדינת ישראל, פסק דינו של המשנה לנשיאה א' רובינשטיין (28.1.2015); ע"פ 2304/12 מטר נ' מדינת ישראל, פסקה 49 (13.1.2015); ע"פ 6084/02 פלוני נ' מדינת ישראל (5.10.2006); עניין ברזובסקי, פסקה 22; עניין קוזירוב).

יתרה מכך, בהתחשב בנסיבות המקרה מצא בית המשפט המחוזי להטיל על המערער עונש של 5 שנות מאסר בגין עבירת השוד בנסיבות מחמירות, שבצידה קבוע בחוק עונש מרבי של 20 שנות מאסר. בית משפט זה עמד לא אחת על חומרתה של עבירה זו, אשר פוגעת בביטחון האישי, בסדר הציבורי, בקניין ולעיתים קרובות אף בגופו של אדם (ע"פ 6766/16 חודיפא נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (8.3.2017); ע"פ 5385/16 בן שמעון נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (7.3.2017); ע"פ 1702/16 מדינת ישראל נ' שושני, פסקה 10 (17.5.2016)). ניתן להיווכח אפוא כי בית המשפט המחוזי נתן דעתו לנסיבותיו האישיות של המערער, ונקט עימו גישה מקלה באופן יחסי. כשלעצמי, לא מצאתי טעם לשנות מהתוצאה שאליה הגיע.

53. אף לא מצאתי לשעות לטענתו של המערער בדבר היותו "בגיר צעיר". אכן, כפי שעולה מפסק דיני בע"פ 7781/12 פלוני נ' מדינת ישראל (25.6.2013) (להלן: ע"פ 7781/12), בו פרשתי בהרחבה את משנתי בנושא זה, סבורני כי יש לייחס משקל לגילם של נאשמים שהיו קרובים במועד ביצוע העבירות לגיל הקטינות, וזאת בשל המאפיינים הייחודיים העשויים להתקיים בקרב הנמנים עם קבוצה זו (ראו שם, פסקאות 26-58; ראו גם: ע"פ 2420/15 אבטליון נ' מדינת ישראל, פסקאות 18-21 (29.11.2015) (להלן: עניין אבטליון). ברם, הגם שנמנעתי מלקבוע מסמרות בדבר טווח הגילאים המגדיר קבוצה זו, הבהרתי כי משקל זה יפחת ביחס ישר למרחקו של הנאשם מגיל 18 (ראו: ע"פ 7781/12, פסקה 58), והטעמתי כי יש לבחון כל מקרה לגופו, על בסיס החומר אשר הונח לפני בית המשפט - כל זאת, במסגרת שיקולי הענישה הקבועים בסימן א'1 לפרק ו לחוק העונשין (ראו: ע"פ 308/16 נאטור נ' מדינת ישראל, פסקאות 10-11 (7.11.2016); עניין אבטליון, פסקאות 19-21). נקל אפוא לקבוע כי במקרה שלפנינו, שבו היה המערער בן 24 שנים וכ-7 חודשים במועד ביצוע העבירה, ושבו לא הציג כל ראיה המצביעה על דמיון בין מאפייניו לבין אלה הייחודיים לקטנים - דין טענתו זו להידחות.

54. אשר לרכיב הפיצוי - בית המשפט המחוזי הטיל על המערער פיצוי בסך 100,000 ש"ח לזכותן של כל אחת מארבע נפגעות העבירה, כך שסכום הפיצוי עולה לכאורה על זה הקבוע בסעיף 77(א) לחוק העונשין, המורה כי "הורשע אדם, רשאי בית המשפט לחייבו, בשל כל אחת מן העבירות שהורשע בהן, לשלם לאדם שניזוק על ידי העבירה סכום שלא יעלה על 258,000 שקלים חדשים לפיצוי הנזק או הסבל שנגרם לו" (ההדגשה הוספה - ס.ג.). לאחרונה, נדרש הרכב מורכב של שופטי בית משפט זה לשאלה אם תקרת הפיצוי הקבועה בהוראת החוק מתייחסת לסכום הפיצוי שניתן לפסוק עבור כלל נפגעי העבירה, או שמא עבור כל אחת ואחד מנפגעי העבירה. על פי ההלכה שנתקבלה (ברוב דעות), התקרה הסטטוטורית הקבועה בסעיף 77(א) לחוק העונשין מתייחסת לסכום הפיצוי שניתן לפסוק עבור כלל נפגעי העבירה (ראו: דנ"פ 5625/16 אסרף נ' טווק בוקובזה (13.9.2017)). לפיכך, אציע לחבריי לקבל את ערעורו של המערער ביחס לרכיב הפיצוי, ולהעמיד את גובה הפיצוי שישלם לכל אחת מארבע נפגעות העבירה על 64,500 ש"ח תחת הסכום שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי, כך שסך הפיצוי שישתלם לנפגעות יעמוד על 258,000 ש"ח - כגובה התקרה הקבועה בחוק.

סוף דבר

55. אציע לחבריי לדחות את הערעור על הכרעת הדין, ולקבל בחלקו את הערעור על גזר הדין ביחס לרכיב הפיצוי, כמפורט בפסקה 54 לפסק דיני.

המשנה לנשיאה (בדימ')

השופט י' עמית:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

השופט מ' מזוז:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של המשנה לנשיאה (בדימ') ס' ג'ובראן.

ניתן היום, י"ג בתשרי התשע"ח (3.10.2017).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

המשנה לנשיאה (בדימ')
